

**ПРОБЛЕМА ПРАГМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДАХ
ІНСТИТУЦІЙНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ)**

**THE PROBLEM OF PRAGMATIC ADAPTATION IN TRANSLATIONS
OF INSTITUTIONAL DISCOURSE (BASED ON UKRAINIAN TRANSLATIONS
OF INTERNATIONAL LEGAL DISCOURSE)**

Курбаль-Грановська О.О.,

orcid.org/0000-0002-2635-4689

доктор філософії,

*викладач кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови
Київського національного лінгвістичного університету*

Дордука Є.А.,

orcid.org/0009-0001-6252-1632

викладач кафедри іноземних мов

Київського національного лінгвістичного університету

У статті розглядається проблема прагматичної адаптації з огляду на специфіку її застосування у перекладах інституційного дискурсу. На основі виокремлення аспектів висвітлення проблеми у перекладознавчих студіях запропоновано і апробовано алгоритм аналізу прагматичних адаптивних стратегій, що використовуються в українських перекладах англійськомовного міжнародно-правового дискурсу м'якого права. Доцільність використання прагматичної адаптації обґрунтовано виходячи з теорії Скопос, відповідно до якої переклад має бути орієнтований не стільки на відтворення вихідного тексту, скільки на досягнення певної функції чи прагматичного ефекту. В результаті дослідження виявлено, що для алгоритму аналізу перекладацької прагматичної адаптації інституційного дискурсу визначальними є такі параметри: критерії вихідного тексту, типи і види застосованої адаптації, ідентифікація адаптивних прийомів і стратегій. Дослідження дійшло основних висновків стосовно того, що серед чотирьох груп параметрів, асоційованих з критеріями вихідного тексту, провідним для застосування адаптації у інституційному дискурсі є параметр текстового регістру – поле і модус, що асоціюються із належністю вихідного тексту до жанру м'якого права. Серед видів адаптації можливою є лише локальна адаптація. Основним прийомом адаптації є застосування трансформації опущення модального дієслова – індексу директивної ілокутивної сили, що знижує у перекладі ступень деонтичної облігативної модальності, перетворюючи прямий директив на непрямий, у формі асертиву. Відповідно, провідною адаптивною стратегією виокремлено стратегію ілокутивної зміни, що де-інтенсифікує модальність рекомендації і зобов'язання у цільовому тексті у порівнянні з вихідним.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо аналіз адаптивних прийомів і стратегій, які інтенсифікують облігативну і комісивну модальність у цільовому тексті, а також виявлення специфіки прагматичної адаптації у перекладах інших інституційних дискурсів.

Ключові слова: прагматична адаптація, міжнародно-правовий дискурс, переклад, адаптивна стратегія, адаптивний прийом.

The article addresses the issue of pragmatic adaptation in light of its application in the translation of institutional discourse. Based on the identification of aspects of this issue highlighted in translation studies, the paper proposes and tests an algorithm for analyzing pragmatic adaptive strategies used in Ukrainian translations of English-language international soft law discourse. The relevance of pragmatic adaptation is justified according to the Skopos theory, which asserts that translation should be oriented not so much toward reproducing the source text but rather toward achieving a certain function and pragmatic effect.

The study reveals that the key parameters for the algorithm of analysis of pragmatic adaptation in institutional discourse translation include the criteria of the source text, the types and forms of adaptation applied, and the identification of adaptive techniques and strategies.

The research concludes that among the four groups of parameters associated with source text criteria, the leading one for the application of adaptation in institutional discourse is the parameter of text register – field and mode – associated with the genre of soft law to which the source text belongs. Only local adaptation is possible. The primary adaptive technique is the transformation of omitting the modal verb – an index of directive illocutionary force, which results in reducing the degree of deontic obligational modality in the translation, converting a direct directive into an indirect one, in the form of an assertive. Accordingly, the leading adaptive strategy identified is the strategy of illocutionary change, which de-intensifies the modality of recommendation and obligation in the target text compared to the source text.

The prospective for further research is seen in analyzing adaptive techniques and strategies that intensify obligational and commissive modality in the target text, as well as identifying the specifics of pragmatic adaptation in translations of other institutional discourses.

Key words: pragmatic adaptation, international legal discourse, translation, adaptive strategy, adaptive technique.

Постановка проблеми. Проблема перекладацької адаптації залишається однією з найбільш дискусійних у сучасному перекладознавстві. Низка науковців взагалі не вважає адаптивні стратегії перекладацькими, називаючи адаптацію «спотвореним» перекладом [23, с. 21]. Водночас, Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне наголошують на тому, що систематична відмова перекладача адаптувати оригінальний текст «зрештою призводить до ослаблення цільового тексту» [30, с. 41]. Найменш дослідженим у перекладознавчих студіях є питання прагматичної адаптації яка, на відміну від соціокультурної адаптації – пристосування тексту-джерела під особливості цільової культури, враховує головним чином комунікативні цілі та вплив тексту на цільову аудиторію під час передачі його змісту у цільовій мові. Недостатньо вивченими залишаються такі суперечливі питання, як прагматичні адаптивні стратегії, типи адаптації, чинники, що впливають на застосування адаптивних стратегій, а також саме питання щодо обґрунтування доцільності прагматичної адаптації у ракурсі впливових перекладознавчих теорій. Найменш дослідженим з погляду застосування адаптивних стратегій є переклад інституційних дискурсів, зокрема, міжнародно-правового, що зумовлює актуальність і новизну цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному перекладознавстві визначаються два типи адаптації вихідного тексту під цільове культурне та мовне середовище тексту перекладу – соціокультурну та прагматичну. Соціокультурна адаптація [3; 7; 14; 28] стосується пристосування тексту щодо особливостей цільової культури: культурних реалій, зразків поведінки, традицій, звичаїв та інших аспектів, які можуть бути специфічними для вихідного тексту, але не мають прямого аналога в цільовій культурі. Отже, сутність соціокультурної адаптації полягає в тому, що перекладач, як посередник між двома культурами, має вирішити, до якої культури має бути пристосований переклад, використовуючи при цьому або стратегії відчуження (форенізації), або одомашнення (доместифікації).

Прагматична адаптація, поняття якої впроваджується у науковий обіг Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне [30] (див. також [3; 15; 16; 18]) полягає у перетвореннях вихідного тексту, із відтворенням насамперед його прагматичного значення, інтенції автора. З іншого боку, прагматичні адаптивні стратегії необхідні для того, щоб домогтися від цільового реципієнта необхідної прагматичної реакції [14], навіть за рахунок певних

змістових і формальних втрат у вихідному тексті, компенсуючи такі втрати додатковим прагматичним потенціалом тексту перекладу. На думку науковців, створення «легкозрозумілого тексту без використання культурних, прагматичних чи будь-яких інших форм адаптації виглядає нереальним» [11, с. 34]. Зважаючи на прагматичну функцію адаптивних стратегій, доцільність використання прагматичної адаптації може бути обґрунтована у рамках теорії Скопос (Skopos theory), що дозволяє, на наш погляд, повною мірою «примирити» адаптацію та переклад. Основною ідеєю теорії, запропонованою німецьким лінгвістом Гансом Вермеєром ще у 1970-х роках, є думка про те, що саме мета (від грецького «skopos» – «мета») перекладу визначає вибір стратегій та підходів перекладача [28]. Переклад відповідним чином має бути орієнтований не стільки на точне відтворення вихідного тексту, скільки на досягнення певної функції чи прагматичного ефекту. Основні положення теорії тезово можна подати у вигляді чотирьох пунктів:

1. Мета перекладу важливіша за вихідний текст. Перекладач повинен прагнути до досягнення комунікативної мети у цільовій культурі, навіть якщо це потребує значних змін порівняно з оригіналом.

2. Функціональний підхід. Переклад оцінюється з погляду того, наскільки ефективно він виконує свою функцію у контексті цільової аудиторії. Функція перекладу може відрізнитись від функції вихідного тексту, і перекладач має право змінювати текст залежно від цього.

3. Різноманітність можливих перекладів. Залежно від мети перекладу, те саме вихідне повідомлення може бути перекладено по-різному. Наприклад, той самий текст може бути перекладений інакше для рекламної кампанії, навчального матеріалу або юридичного документа.

4. Культурні відмінності. Теорія Скопос наголошує на важливості виявлення відмінностей між культурами вихідного і цільового текстів. Перекладач має адаптувати текст у такий спосіб, щоб він був зрозумілим і ефективним у контексті цільової культури, що вимагає не тільки знання мови, а й культурних норм і традицій [28].

Важливо зазначити, що для вибору адаптивних стратегій під час перекладацького відтворення інституційного дискурсу останнє положення не є релевантним, оскільки більше стосується соціокультурної, аніж прагматичної адаптації.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у виопрацюванні і апробації алгоритму аналізу прагматичних адаптивних стратегій з огляду

на їхнє застосування у перекладах інституційного дискурсу. Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання: 1) визначити основні аспекти висвітлення проблеми прагматичної адаптації у перекладознавчих дослідженнях; 2) запропонувати алгоритм аналізу прагматичних адаптивних стратегій, спираючись на виокремлені аспекти їх дослідження; 3) апробувати алгоритм аналізу на матеріалі українських перекладів міжнародно-правового дискурсу англійською мовою.

Виклад основного матеріалу. Аналіз праць, присвячених проблемі прагматичної адаптації [3; 5; 16; 18; 19; 20; 24; 30], дозволив визначити аспекти її висвітлення, покладені в основу запропонованого нами алгоритму дослідження адаптивних стратегій. Насамперед, для аналізу таких стратегій важливим є урахування таких параметрів: критерію вихідного тексту, що підлягає прагматичній адаптації; типів і видів прагматичної адаптації; адаптивних прийомів / методів; провідної адаптивної стратегії.

Зокрема, серед критеріїв вихідного тексту, що підлягає прагматичній адаптації, науковці виділяють: стилістичні особливості вихідного тексту; специфічні синтаксичні конструкції; позатекстові чинники вихідного тексту (час, місце спілкування); різні параметри текстового регістру [12, с. 35].

Останній критерій має, на наш погляд, особливе значення для перекладів інституційних дискурсів. У розрізі системно-функціональної лінгвістики, розробленої Майклом Халлідеєм, регістр усвідомлюється як сукупність мовних ресурсів, що використовуються для побудови конкретного тексту у певній ситуації залежно від соціального та контекстуального середовища. Халлідей виділяє три ключові параметри, які впливають на формування регістру: Поле (Field) – зміст чи тема висловлювання, тип інформації, що передається; Тенор (Tenor) – відносини між учасниками комунікації, включаючи їхні ролі, статуси та рівень формальності; Модус / Режим (Mode) – спосіб комунікації, включаючи канал передачі інформації і жанр дискурсу [12, с. 35]. Зокрема, «поле» у проекції на міжнародно-правовий дискурс, відповідає основній предметній сфері міжнародного врегулювання, яка таким чином впливає на ступень облігативної модальності документу. Так, обговорення таких питань, як економічне співробітництво, врегулювання проблеми спільних водотоків, захист навколишнього середовища тощо, є найбільш чутливим для держав-учасниць і, таким чином, визначає параметр модусу або режиму. Такі питання переважно регламен-

туються у жанрах м'якого права, що не мають обов'язкової юридичної сили [4; 17].

Свою чергою перекладач, враховуючи регістр вихідного тексту, може ще більше послабити деонтичну облігативну модальність документів, застосовуючи адаптивні стратегії, що буде проілюстровано нижче.

Іншим параметром, важливим для виопрацювання алгоритму аналізу прагматичної адаптації, є визначення її типів і видів. У сучасному перекладознавстві розмежовуються локальна і глобальна адаптація. Локальна може здійснюватися перекладачем як свідомо, так і несвідомо [23, с. 26], застосовуючись до частин тексту з метою подолання структурних, прагматичних, соціальних або культурних складнощів перекладу вихідного тексту. Глобальна адаптація має своїм наслідком цілковиту реконструкцію оригіналу «шляхом зміни його мети, функцій або впливу на цільову аудиторію» [6, с. 46]. Стосовно перекладу міжнародно-правового дискурсу перекладач може застосовувати, на наш погляд, лише локальну адаптацію, оскільки використання адаптивних стратегій до всього тексту суперечило б вимогам правової комунікації.

Під час перекладу інших інституційних дискурсів, наприклад, рекламного або маркетингового, можлива глобальна адаптація тексту з метою переконати аудиторію та продати продукт, навіть якщо для цього потрібно суттєво змінити зміст оригіналу. Наприклад, рекламу «Mr. Clean will clean your whole house and everything that's in it» відтворено українською як «З Mr. Proper веселіше, в будинку чисто в два рази швидше!». Перекладач застосовує не лише трансформації модуляції смислу, перестановки, заміни, стилістичну трансформацію з римуванням і асонансом, але й здійснює повну реконструкцію вихідного тексту з метою скорочення дистанції з реципієнтом реклами і забезпечення його емоційного залучення.

VehmasLehto (2002) визначено чотири види адаптації: додавання, опущення, заміна та зміна порядку (addition, omission, substitution, and change of order). Серед прийомів чи методів прагматичної адаптації (в іншій термінології – стратегій адаптації) вчені виокремлюють: пояснення вихідної інформації зі збільшенням експліцитності або навпаки ступеню імпліцитності фрагмента цільового тексту порівняно з вихідним [8, с. 60–63]; культурну фільтрацію; зміну когерентності; частковий переклад; заміну «екзотичними» еквівалентами; «трансфігурацію» із збереженням у цільовому тексті лише найважливішої інфор-

мації вихідного тексту; «оновлення», із заміною одиниць вихідного тексту; міжособистісні зміни, пов'язані зі змінами рівня формальності, ступеню участі та залучення; радикальне переписування вихідного тексту; експлікація присутності автора у тексті; «ілокутивні зміни».

Розглянемо особливості застосування прагматичної адаптації на прикладі українських перекладів міжнародно-правового дискурсу м'якого права. Українськими дослідниками доведено, що один із видів прагматичної адаптації у такому інституційному дискурсі є зміна у цільовому тексті директивної ілокутивної сили або її ступеню, що впливає на зниження або посилення деонтичної облігативної модальності [16; 18]. Це відповідає такій виокремленій вище стратегії адаптації, як «ілокутивні зміни». Зважаючи на це, розглянемо фрагменти текстів оригіналу і перекладу.

States should take appropriate measures so that, wherever possible, persons belonging to minorities may have adequate opportunities to learn their mother tongue or to have instruction in their mother tongue (article 4.3) [26]. – Держави *вживають* відповідних заходів на те, щоб там, де це здійснимо, особи, що належать до меншин, мали належні можливості для вивчення своєї рідної мови або навчання своїй рідній мові (стаття 4.3) [1].

States should consider appropriate measures so that persons belonging to minorities may participate fully in the economic progress and development in their country (article 4.5) [26]. – Держави *розглядають* питання про вжиття належних заходів для того, щоб особи, що належать до меншин, могли повною мірою брати участь у забезпеченні економічного прогресу та розвитку своєї країни (стаття 4.5) [1].

В українських перекладах здійснено опущення модального дієслова *should*, що є перформативним дієсловом у директивному акті, яке впроваджує зобов'язання. Відповідно до Принципів і правил Міжнародної організації із стандартизації (ISO) [21], дієслово «should» слід використовувати в документах для вираження рекомендації (Таблиця 4 – Рекомендація). Це означає, що для збереження ілокутивної сили акту модальне дієслово бажано відтворювати у перекладах як «слід» або «необхідно». Ті самі стандарти перекладу постулюються в положення Керівництва, розробленого для авторів і перекладачів у 2021 році у межах Європейської комісії (English Style Guide [10]). Отже, опущення перформативного дієслова перетворює директивний акт з ілокутивною силою рекомендації на констатацію, тобто на

асертивний мовленнєвий акт, що знижує директивну ілокутивну силу і асоційовану з нею облігативну модальність.

Розглянемо наведені приклади, використовуючи запропонований алгоритм дослідження прагматичної адаптації. Критеріями вихідного тексту, що можуть зумовлювати застосування перекладачем адаптивної стратегії, є, насамперед, параметр текстового реєстру, належність вихідного тексту до жанру Декларації, тобто до м'якого права, що не є загальнообов'язковим для держав-підписантів документу. Оскільки основною комунікативною функцією такого права є забезпечення консенсусу, створення неконкретних зобов'язань, що стосуються широкого спектру діяльності держав-учасників [16; 18], фактором адаптації, що призводить до зниження директивної обов'язкової сили нормативного висловлення, може бути інтенція перекладача пристосувати нормативну статтю до стилістики і функцій жанрів м'якого права.

Адаптація є локальною, не впливаючи на юридичну силу всього документа. Основним типом адаптації (за Vehmas-Lehto [26]) є трансформація опущення модального дієслова директивної семантики. Провідною стратегією відповідно постає стратегія «ілокутивної зміни».

Аналогічний адаптивний прийом опущення модального дієслова, що реалізує прагматичну адаптивну стратегію «ілокутивної зміни», застосовується у наведеному нижче прикладі:

States should, where appropriate, take measures in the field of education, in order to encourage knowledge of the history, traditions, language and culture of the minorities existing within their territory (article 4 (4) [26]. – Держави при необхідності *вживають* заходів у галузі освіти з метою стимулювання вивчення історії, традицій, мови і культури меншин, що проживають на їхній території (стаття 4 (4)) [1].

В іншому прикладі застосований такий тип локальної прагматичної адаптації, як заміна смислового дієслова *requires* із семантикою обов'язковості (пор. з дефініцією дієслова у CD [23]: *to order or demand something, or to order someone to do something, esp. because of a rule or law*) на дієслово у цільовому тексті *передбачати*.

Tolerance at the State level requires just and impartial legislation, law enforcement and judicial /dʒu:'dʃ.əl/ and administrative process (article 2 (2.1)) [9]. – На державному рівні реалізація принципу толерантності *передбачає* існування справедливого та неупередженого законодавства, дотримання правопорядку, судовопроцесуальних та адміністративних норм (стаття 2 (2.1)) [2].

Завдяки дієслову із денотативним значенням «вимагати» нормативне висловлення вихідного тексту є імпліцитним, непрямим директивом. Натомість, завдяки трансформації диференціації значень і заміни на дієслово із семантикою «припущення, очікування» (пор. мати що-небудь своєю умовою або передумовою) непрямий директив трансформується на асертив, суттєво впливаючи на зниження облігативної модальності. Як і у попередніх прикладах, фактором здійснення адаптації є особливості реєстру м'якого права, оскільки процитована стаття належить до необов'язкового міжнародно-правового жанру Декларації. Провідною адаптивною стратегією є «ілокутивна зміна», що призводить до де-інтенсифікації модальності зобов'язання у цільовому тексті у порівнянні з вихідним.

Висновки. У ході дослідження було запропоновано і апробовано алгоритм аналізу засобів прагматичної адаптації, що включає: визначення критеріїв вихідного тексту, що уможливу-

ють застосування адаптивних стратегій; виявлення типів адаптації (локальна або глобальна) і її видів; ідентифікація прийомів і провідної стратегії адаптації. Під час застосування алгоритму до українських перекладів англomовного міжнародно-правовому дискурсу визначальними є: параметр текстового реєстру – належність вихідного тексту до жанру м'якого права; локальна адаптація; застосування трансформації опущення модального дієслова – індексу директивної ілокутивної сили, або трансформації диференціації значень, із заміною дієслова із семантикою зобов'язання на дієслово, позбавленої цієї семи; реалізація провідної адаптивної стратегії ілокутивної зміни.

Перспективною подальших досліджень вбачаємо аналіз адаптивних прийомів і стратегій, які інтенсифікують облігативну і комісивну модальність у цільовому тексті, а також виявлення специфіки прагматичної адаптації у перекладах інших інституційних дискурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, 1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text
2. Декларація принципів толерантності, 1995. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf>
3. Демецька В. В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. *Вісник СумДУ. Серія: Філологія*, 2007. № 1. Вип. 2. С. 96–102.
4. Abbott K. W., Snidal D. (2000). Hard and Soft Law in International Governance. *International Organization*, 2000. No.54. Issues 3. P. 421–456.
5. Andersen G. A corpus study of pragmatic adaptation: The case of the Anglicism [jobb] in Norwegian. *Journal of Pragmatics*, 2017. No.113. P. 127–143.
6. Baker M., Saldanha G. *Routledge encyclopedia of translation studies*. New York: Routledge, 2011. 900 p.
7. Bowker L., Cronin M., Kenny D., Pearson J. *Unity in Diversity: Current Trends in Translation Studies*. Routledge, 2016. 208 p.
8. Chesterman A., Wagner E. *Can theory help translators? A dialogue between the ivory tower and the wordface*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2002. 156 p.
9. Declaration of Principles on Tolerance. UNESCO, 1995. URL: <https://www.ohchr.org/en/resources/educators/human-rights-education-training/13-declaration-principles-tolerance-1995>.
10. *English Style Guide. A handbook for authors and translators in the European Commission*. 8th ed. European Commission, 2021. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/styleguide_english_dgt_en.pdf
11. Gambier Y., Gottlieb H. *(Multi)media Translation: Concepts, Practices and Research*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 2001. 298 p.
12. Halliday M. *Comparison and translation. The linguistic sciences and language teaching*. London: Longman, 1964. 322 p.
13. Jänis M., Kemppanen H., Belikova A. *Domestication and Foreignization in Translation Studies*. Berlin: Frank & Timme GmbH, 2012. 231 p.
14. Klaudy K. Sociolinguistics of translation. *Studia Slavica*, 2007. No. 52. Issues 1–2. P. 229–234.
15. Kosonen P. *Pragmatic Adaptation: Skeptics vs. Creationists*. Jyväskylä: University of Jyväskylä Publishing, 2011. 129 p.
16. Kravchenko N., Prokopchuk M., Pozhar A., Rozhkov Y., Kozyarevych-Zozulya L. Illocutionary Pragmatic Adaptation Challenge: Ukrainian Translations of English-language Soft Law Texts. *Amazonia Investiga*, 2022. No. 11, Issue 49. P. 267–276.
17. Kravchenko N., Markova Yu., Soshko O. Pre-translation Analysis of International Legal Discourse: from Social Semiotics to the Concepts of Lotman and Bakhtin. *Jordan Journal of Modern Languages & Literatures*, 2022. No. 14. Issue 4. P. 775–795.

18. Markova Ju. Peripheral means of translation adaptation of modality in Ukrainian translations of English-based international legal texts. *International journal of philology*, 2022. No. 13. Issue 1. P. 50–58.
19. Nazemi B., Taki S. Pragmatic Adaptation as a Requirement in Translation: A Case of Persian and English Versions of The Shah. *International Journal of English Language & Translation Studies*, 2017. No. 5. Issue 1. P. 8–14.
20. Perdikaki K. Film adaptation as an act of communication: Adopting a translation-oriented approach to the analysis of adaptation shifts. *Meta: Translators' Journal*, 2017. No. 62. Issue 1. P. 3–18.
21. Principles and rules for the structure and drafting of ISO and IEC documents. The ISO/IEC Directives, Part 2, 2021. URL: <https://www.iso.org/sites/directives/current/part2/index.xhtml>
22. Require (meaning). URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/require>
23. Raw L. Adaptation, Translation and Transformation. New York: Continuum, 2012. 240 P.
24. Sanders J. Adaptation and appropriation. Routledge, 2015. 254 p.
25. The UN Declaration on the Rights of National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, 1992. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Booklet_Minorities_English.pdf
26. Vehmas-Lehto I. Translation Studies: In search for vigour and relevance. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 2002. No. 66. P. 35–70.
27. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London: Routledge, 1995. 366 p.
28. Vermeer H.J. Skopos Theory of Translation: Some Arguments For and Against. Heidelberg: TEXTconTEXT-Verlag, 1996. 136 p.
29. Vinay J.-P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins, 1995. 358 p.
30. Weizman E., Blum-Kulka S. Identifying and interpreting translated texts: on the role of pragmatic adjustment. *Indian Journal of Applied Linguistics*, 1987. No. 13. Issue 2. P. 61–74.